

Protocol Sociale Veiligheid

Basisschool Lucas Batau
Heemraadsweide 11/ Kersegaarde 17
3437 CA/ 3436 GG Nieuwegein
tel: 030-6032228/ 030 6038110
website: www.lucasbatau.nl

Inhoud

Inhoud	2
Doel van het Protocol Sociale Veiligheid	4
2. School- en groepsregels Lucas Batau	6
3. Buitenspeelregels	8
4. Het stimuleren en voorkomen	10
4.1 Stappenplan bij grensoverschrijdend gedrag	10
4.2 Dossiervorming	13
Bijlage 1: Protocol Sociale Veiligheid Kanjertraining	14
Doelen	14
De uitgangspunten	14
1. We willen te vertrouwen zijn	14
2. Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen	14
3. We geven het goede voorbeeld	15
Wat doen we preventief en hoe doen we dat?	15
Inhoud Kanjertraining	15
De petten	15
Het gaat mis als je niet doet als jezelf	17
Smileyposter	18
Leerlingen	18
Leerkrachten, ouders en directie	19
Wat mogen wij (school en ouders) van elkaar verwachten?	19
Afsprakenposter	19
Motor en Benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit	20
Leerlingen	20
Leerkracht	20
Ouders	20
Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?	21
Gedoe hoort erbij en is leerzaam	21
Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?	21
Fase 1: kind heeft last van een ander	21
Fase 2: het storende gedrag gaat door	22
Tips voor leerkrachten en ouders:	22
Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit machtspositie: pesten	22
De rol van leerkrachten, ouders en directie bij grensoverschrijdend gedrag	24
Wat is grensoverschrijdend gedrag?	24
Fysieke veiligheid in gevaar?	24
Onmacht versus Onwil	25
Onmacht	25
Onwil	26

Protocol Sociale Veiligheid Lucas Batau

“Mijn kind mag slaan”	27
Bijlage 2: KanVAS	29
1. KanVAS	29
1.1 Leerlingvragenlijst	29
1.2 Docentvragenlijst	30
1.3 Sociogram	30
1.4 Sociale Veiligheidslijst	31
Bijlage 3: Overdracht en schoolregels invallers	33
Bijlage 4: Datum vaststelling protocol	35

1. Doel van het Protocol Sociale Veiligheid

Lucas Batau is een afspiegeling van de totale maatschappij. Een maatschappij die democratisch is, waarin mensen voor hun mening mogen en durven uitkomen en elkaars mening en ideeën respecteren. Het grote belang van het kunnen en willen leven in een maatschappij, waarin niet gediscrimineerd wordt op basis van geloofsovertuiging, culturele achtergronden, nationaliteit of op welke wijze dan ook staat voorop.

Wij vinden het belangrijk, dat de kinderen zich in onze school thuis voelen. Wij streven naar een prettige, ontspannen en open sfeer, waarin de kinderen zich gerespecteerd voelen en ervaren dat er voor iedereen, ongeacht capaciteiten en vaardigheden, de nodige belangstelling en aandacht is. Deze werksfeer vormt een basisvoorwaarde voor het bereiken van goede leerresultaten en een positieve ontwikkeling van de kinderen. Belangrijk kenmerk binnen dit pedagogische klimaat is een kindvriendelijke leeromgeving, waarbij een gevoel van veiligheid en geborgenheid bij de kinderen en leraren de grondslag vormt.

Tijdens het zelfstandig werken, samenwerken, samen spelen en tijdens de instructiemomenten stel je je als kind kwetsbaar op. Dit kan leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dit kan gemakkelijk tot ongewenst gedrag leiden. Negatief gedrag zoals pesten, op een negatieve manier aandacht vragen, anderen negeren, uitdagen enz. is een fenomeen, dat zich steeds meer voordoet bij zowel kinderen als bij volwassenen. Een fenomeen niet alleen binnen het gezin, in en rondom de school en in de sportvereniging, maar wat zich ook op een nog veel bredere schaal binnen de samenleving afspeelt, zoals via internet en social media. Dit gedrag in en rondom de school belemmert niet alleen de voortgang van het leerproces, doordat veel tijd aan de oplossing van dergelijk gedrag moet worden besteed, maar doet ook absoluut inbreuk op onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke leeromgeving willen nastreven.

Met behulp van dit gedragsprotocol willen wij positief gedrag binnen onze school stimuleren. Negatief gedrag willen wij voorkomen door het hanteren van duidelijke regels en afspraken, die door de gehele school gelden en gedragen worden. Door te signaleren en gelijk te handelen proberen wij het gedrag om te keren. Het negatieve gedrag met al zijn aspecten, gevolgen en de daarbij behorende rollen wordt besproken en er wordt gekeken hoe dit probleem een volgende keer op een positieve manier opgelost kan worden.

Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten en ouders is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin ongewenst gedrag wordt signaleerd. In de lokalen zijn de groepsregels duidelijk zichtbaar opgehangen (zie bijlage 1). Omdat grensoverschrijdend gedrag zich niet alleen beperkt tot de school en ook omdat oorzaken hiervan zeker niet alleen binnen de school, maar vaak ook buiten de school spelen, worden ouders bij de aanpak van signaleerd grensoverschrijdend gedrag betrokken.

Met dit gedragsprotocol willen wij de volgende doelen bereiken:

- positief gedrag van leerlingen, leerkrachten en ouders
- grensoverschrijdend gedrag tijdig signaleren
- grensoverschrijdend gedrag ombuigen naar positief gedrag
- leerkrachten en ouders weten hoe te handelen wanneer grensoverschrijdend gedrag herhaaldelijk voorkomt.

Protocol Sociale Veiligheid Lucas Batau

Met dit gedragsprotocol hopen wij, samen met de leerlingen en ouders, een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen van ongewenst gedrag en andere sociaal- emotionele problemen. Tevens is het een handvat van hoe hierbij te handelen.

Dit protocol is opgesteld om gewenst gedrag te bevorderen en om goed te kunnen reageren op situaties waarin kinderen grensoverschrijdend gedrag vertonen. Dit protocol sluit aan bij de Kanjerboeken en de Kanjertraining. Het zijn feitelijk fatsoensafspraken.

2. School- en groepsregels Lucas Batau

Op school en in onze groep respecteren wij elkaar en iedereen draagt zijn steentje bij.

We hebben hiervoor de volgende afspraken gemaakt:

Groep 1-8:

- Rustig lopen in de gang
- Zachtjes praten
- Elkaars persoonlijke ruimte respecteren
- Elkaar niet storen
- Respect hebben voor elkaar en elkaars spullen
- Alle kinderen luisteren naar alle leerkrachten

De kinderen van groep 4-8 ondertekenen aan het begin van elk schooljaar deze groepsregels en deze worden opgehangen in de klas .

Groep 1 t/m 4:

- Samen spelen, samen delen
Een voor jou en een voor mij
Eerlijk delen dat doen wij.
- Zorg goed voor jezelf en voor elkaar
Dat is best leuk, probeer het maar.
- Ruzie maken doen wij niet
Dat zorgt vaak voor veel verdriet.
- Wij zeggen aardige dingen tegen elkaar,
Complimentjes geven is niet raar.
- Voor onze materialen zorgen wij goed,
Dan raakt er ook niets zoek.
- Ik wil dit niet, want.....
- Stoppen is ook écht stoppen!

Groep 5 t/m 8:

- We pesten niet!
- We zorgen goed voor elkaar.
- We luisteren goed naar elkaar.
- We zeggen altijd de waarheid.
- Ik wil dit niet, want.....
- Stop zeggen is ook écht stoppen!
- Wat jij niet wilt, dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet.
- We zorgen goed voor alle materialen.
- We ruimen samen onze klas op.
- Bij elke klus helpen wij elkaar een handje.
- Wij maken samen graag plezier, maar nooit ten koste van een ander!
- Ruzies of meningsverschillen vechten we niet uit, maar praten we uit!
- Eerlijkheid duurt het langst.

Protocol Sociale Veiligheid Lucas Batau

- We praten op een normale manier met elkaar.
- We blijven van elkaars spullen af. Eerst vragen, dan lenen.
- We sluiten niemand buiten.

Uit: Pesten gedaan ermee, Gie Deboutte

3. Buitenspeelregels

Onderbouw (groep 1-2)

- De kinderen mogen gebruik maken van de fietsen en spelmaterialen van school.
- De zandbakspullen komen met mooi weer naar buiten en mogen alleen in de zandbak gebruikt worden.
- Fietsen en steppen mogen de kinderen op het plein tot aan de zandbak. Daarachter mag het niet i.v.m. de veiligheid bij de klimrekken, de glijbaan en de schommels. De grens is het 'grote' plein.
- De kinderen mogen niet verder dan de bomenrij/de doeltjes.
- Het grasveld gebruiken we alleen in het voorjaar en de zomer. Alleen dan mogen de kinderen in de struiken.
- We hebben afgesproken dat er geen skeelers, fietsen, skateboards e.d. op het plein gebruikt mogen worden. Dit i.v.m. de drukte en de veiligheid op het plein.
- De kinderen mogen niet op het dak van het huisje.
- De kinderen mogen niet over de blauwe lijnen heen.

Middenbouw (groep 3-5)

- Deze kinderen gaan naar buiten op het teken van de leerkracht.
- Bij de bel verzamelen de kinderen op de afgesproken plek op het plein.
- In de gangen gelden de schoolregels, wat betekent dat er weinig tot geen geluidsoverlast is en dat de kinderen rustig lopen.
- De middenbouw mag in deze pauze gebruik maken van de voor deze groepen bestemde materialen (bal, springtouwen).
- Daarnaast geldt het voetbalrooster. Naast het voetbalveld mag er ook gevoetbald worden, indien dit geen overlast geeft.
- Op het moment dat er een laag sneeuw is gevallen, mogen de kinderen op het voetbalplein sneeuwballen gooien. Er wordt dan niet gevoetbald. Het is niet toegestaan om in te zeppen of door te gaan wanneer een kind 'stop' zegt.
- Het grasveld gebruiken we alleen in het voorjaar en de zomer. De kinderen mogen hier voetballen of andere spellen doen. En alleen in deze periode, mogen de kinderen in de struiken.
- We hebben afgesproken dat er geen skeelers, fietsen, skateboards e.d. op het plein gebruikt mogen worden. Dit i.v.m. de drukte en de veiligheid op het plein.
- De kinderen mogen niet op het standbeeld, niet tussen en bij de fietsen en niet op het dak van het huisje.
- De kinderen mogen niet voor en voor de ramen van groep 7 en niet voorbij de prullenbak van groep 3/4 spelen.
- Ballen worden na schooltijd van het dak gehaald door een volwassene.
- De kinderen mogen niet over de blauwe lijnen heen.

Bovenbouw (groep 5-8)

- Deze kinderen gaan op teken van de leerkracht naar buiten.
 - De kinderen verzamelen bij de buitendeur en lopen met de leerkracht terug naar de klas.
 - In de gangen gelden de schoolregels, wat betekent dat er weinig tot geen geluidsoverlast is en dat de kinderen rustig lopen.
-

- De bovenbouw mag in deze pauze gebruik maken van de voor deze groepen bestemde materialen (bal, tafeltennisbatjes, balletje).
- Daarnaast geldt het voetbalrooster. Naast het voetbalveld mag er niet gevoetbald worden.
- Op het moment dat er een laag sneeuw is gevallen, mogen de kinderen op het voetbalplein sneeuwballen gooien. Er wordt dan niet gevoetbald. Het is niet toegestaan om in te zepen of door te gaan wanneer een kind 'stop' zegt.
- Het grasveld gebruiken we alleen in het voorjaar en de zomer. De kinderen mogen hier voetballen of andere spellen doen. En alleen in deze periode mogen de kinderen in de struiken.
- We hebben afgesproken dat er geen skeelers, fietsen, skateboards e.d. op het plein gebruikt mogen worden. Dit i.v.m. de drukte en de veiligheid op het plein.
- De kinderen mogen niet op het standbeeld, niet tussen de fietsen en niet op het dak van het huisje.
- De kinderen mogen niet voorbij de ramen van groep 7 en niet voorbij de prullenbak van groep 3/4 spelen.
- Ballen worden na schooltijd van het dak gehaald door een volwassene.
- De kinderen mogen niet over de blauwe lijnen heen.

Algemeen

- Vanaf de achterkant van het speelhuisje wordt er een rode lijn getrokken naar het gemeentehek. De rode lijn is vanaf de hoek van het lokaal, via het huisje naar het hek. Dit is de grens waar de kinderen niet over mogen. Het grasveldje is wel toegankelijk (in het voorjaar en de zomerperiode) behalve wanneer dit nat of drassig is.
- De kinderen mogen niet op het standbeeld.
- De bouwcoördinatoren bepalen of het weer het toelaat om naar buiten te gaan. Of alle groepen gaan naar buiten of alle groepen blijven binnen.
- Op het kleine plein (aan de kant van de midden-, onderbouw) mag er niet gevoetbald worden.
- Tussen de fietsen van de leerlingen van school wordt niet gespeeld.

Grensoverschrijdend gedrag

Is er sprake van grensoverschrijdend gedrag (denk hierbij aan: schelden, slaan, schoppen, afpakken, niet mee mogen doen, etc) wordt het stappenplan in het Sociale Veiligheid Protocol gehanteerd.

4. Het stimuleren en voorkomen

Voor het stimuleren van gewenst gedrag en ter voorkoming van grensoverschrijdend gedrag gaan we uit van bevorderen van wederzijds respect en waardering van de leerlingen onderling:

- In alle groepen worden duidelijke groepsregels gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken. In de groepen hangen de groepsregels duidelijk zichtbaar voor alle leerlingen aan de wand van het lokaal.
- We hanteren het Sociale Veiligheid protocol Kanjertraining (zie bijlage 1).
- Voor iedere les wordt duidelijk gezegd wat er van de leerlingen wordt verwacht.
- Positief gedrag van leerlingen wordt beloond met een compliment.
- Op ouderavonden kan, afhankelijk van de situatie, thematisch aandacht besteed worden aan alle aspecten van (on)gewenst gedrag.
- Er is gedurende de pauzes toezicht op het schoolplein, waarbij duidelijke schoolregels en afspraken worden gehanteerd.
- Ook worden er per schooljaar (november en mei) in de groepen 1 tot en met 8 vragenlijsten afgenomen. Deze staan in Kanvas.
- Wanneer er bij een leerling een opvallende uitkomst is, wordt dit met de ouders besproken. Ouders vullen de oudervragenlijst in en met school kiezen zij een aantal adviezen uit om aan te werken de komende periode.

4.1 Stappenplan bij grensoverschrijdend gedrag

De leerkracht gaat ervan uit dat mensen, dus ook kinderen, elkaar niet dwars willen zitten. Kinderen hebben niet de bedoeling om vervelend te doen. In een conflict wordt daarom gevraagd naar bedoelingen van het kind. “Is het jouw bedoeling om mij zo boos te maken? Is het niet jouw bedoeling? Doe dan anders. Is het wel jouw bedoeling, dan doe je het goed, maar dan heb je nu een probleem, want ik sta niet toe dat jij verder gaat op deze manier.”

Lucas Batau handelt in deze situaties, waarin grensoverschrijdend gedrag wordt gesignaleerd op de volgende manier:

1. Het gedrag waar de leerkracht last van heeft wordt benoemd: “Ik zie dat...” of ik hoor dat...” Ook wordt er benoemd wat het met je/ de klas doet (gevoel). “Ik merk dat het...”, “ik heb last van...”, “ik vind het storend dat...”
2. “Is het je bedoeling om...(wat doet het met je)?” of “wil je daarmee stoppen? (gewenst gedrag benoemen)”.

Als de leerling wil stoppen: “Fijn dat dacht ik al, stop er dan maar mee”. “Hoe ga je het de volgende keer anders doen?” “Wat spreken we af?”

Als een kind door wil gaan: “Meen je dat?” “Blijf je hier mee doorgaan?”

3. Als een kind hiermee wil doorgaan is leiderstaal belangrijk:
 - “Kijk me aan”, “Ik wil dat je nu...”, “Stoppen nu”, “Hier geven...(materiaal)
 - “Je hebt nu de keus...”: Je luistert maar mij of (consequentie).

Bij consequentie, ook daadwerkelijk uitvoeren (time-out plek in plek, "Ik spreek je straks.. na de pauze/ schooltijd, uit de klas eventueel met hulp collega/ ib/ directie of ouders bellen)

4. Bij beide keuzes een kindgesprek voeren. Buiten lestijd. Het kind moet eerst afkoelen. Vraag nogmaals naar de BEDOELING
 - "Is het jouw bedoeling om hiermee door te gaan?"
 - "Wil jij echt dat ik jou zie als....?"

Onmacht: "Nee, ik wil stoppen":

- afspraak/ plan maken
- eventueel goedmaken/ herstellen
- ouders informeren.

Onwil: "Ja, ik wil doorgaan":

- ouders bellen voor een gesprek
- kind uit de klas

5. Gesprek met ouders: Keuren ouders het gedrag af?

Bij onmacht en ouderlijke afkeuring:

- Hulp aanbieden
- Passende plek indien nodig
- Maak samen een plan
- 2 klassen hoger of lager
- Puppytraining

Ja, maar: Neem als school een stelling: 'geen excuus voor wangedrag' "Wilt u dat uw kind...?"

Ouders keuren het gedrag niet af:

- Grenzen van de school aangeven (smileyposter)
- Schorsen
- Is de juiste school voor u?
- Kind voorlopig uit de klas, bedenktijd ouder
- Verandert het gedrag niet? Vervangende school

Zolang de ouders niet op school zijn geweest, wordt de leerling de toegang tot de klas onzegd. Dat kan bijvoorbeeld in een opvangklas. Kern van deze laatste aanpak is de banden van deze leerling doorsnijden met de klasgenoten, zodat niet kan worden gemanipuleerd door deze leerling.

Bij grensoverschrijdend gedrag waarin het kind aangeeft dat het de bedoeling is om zo te doen, kan na schooltijd nogmaals gevraagd worden naar de bedoeling. Als het kind daarop aangeeft dat het niet zijn bedoeling was, kan het groene gedeelte van het stappenplan gevolgd worden (smileyposter).

Wanneer het kind zegt dat het wel zijn bedoeling was, mag dit herhaald worden waar de ouders bij zijn. Als ouders daarop aangeven dat ze het gedrag afkeuren is er steun om verdere stappen te ondernemen. Ouders kunnen ook reageren vanuit 'ja, maar...' waarin er een opsomming van redenen voor het gedrag komt. **Er is geen excuus voor wangedrag!** Dit mag ook duidelijk gemaakt worden en daaropvolgend kan verwezen worden naar de smileyposter, met de vraag of het de bedoeling is dat hun kind andere kinderen lastig valt.

Tenslotte kunnen ouders het gedrag ook goedkeuren. Hierbij kan worden terugverwezen naar de schoolregels, waarmee de ouders akkoord gingen toen ze hun kind in hebben geschreven. Met de boodschap dat als dit niet onderschreven kan worden er hier geen plek meer is op school en er gezocht moet mag worden naar een school waar dit wel is toegestaan.

Bij kinderen waarbij grensoverschrijdend gedrag vaker gebeurt kan er ook gekozen worden om een kind een hele dag naar een opvanggroep te brengen. Een kind blijft daar dan tot het gedragsverandering laat zien. Kan dus ook voor enkele dagen/ weken zijn. Dit gebeurt in overleg met de kanjer coördinatoren (Veronique en Marloes). Ouders worden vooraf hierover geïnformeerd, zodat bij een volgende keer een interventie plaatsvindt.

Ter ondersteuning van de stappen:

Heb je het zelf waargenomen, of gebeurde het buiten je zicht?

- *Waargenomen: pal staan voor het fatsoen en handelen door kinderen eerst van elkaar te scheiden*
- *Buiten je zicht: blijf uit een primair oordeel en toon verbazing*

Was of is de veiligheid in het geding (van jou, kind of omstanders)?

Veiligheid gaat altijd voor. Indien nodig, ontruimen, kinderen naar andere ruimte, extra hulp laten halen.

Grensoverschrijdend gedrag van ouders of van leerlingen?

Bij ouders zorg dat er geen andere kinderen in de buurt zijn. Neem ouder mee naar andere ruimte of maak aparte afspraak. Regel toezicht voor andere kinderen.

Staan er omstanders bij, die zich ermee kunnen bemoeien of die in een loyaliteitsconflict komen?

Opvang regelen voor andere kinderen of probleem parkeren naar moment dat er geen kinderen meeluisteren

Ben je in staat om te reageren?

Nee: probleem parkeren om te voorkomen dat je dingen zegt waar je spijt van krijgt. Geef aan wanneer en onder welke voorwaarden dit wel kan.

Is het grensoverschrijdende gedrag van het kind naar jou toe gericht?

Haal er een collega bij, eventueel door middel van een kind uit de klas.

Komt het grensoverschrijdende gedrag vaker voor en kan er een patroon worden geconstateerd?

Schakel dan de intern begeleider in en geef tijdig aan ouders aan of dit gedrag binnen de mogelijkheden van de school behandeld kan worden of dat er hulp moet worden gezocht.

Als de genoemde groepsregels herhaaldelijk niet worden opgevolgd, worden de volgende maatregelen genomen:

- Het gedrag wordt binnen de groep besproken en er worden met de betrokken leerling(-en) afspraken gemaakt gericht op het verbeteren van het gedrag. Hierbij worden ouders betrokken. Er worden verschillende Kanjerlessen ingezet.
- Als het niet opvolgen van de groepsregels in de groep structureel wordt, wordt een plan van aanpak opgesteld. Ouders worden hierbij betrokken. Indien nodig zal hierbij hulp worden

ingeroepen van externe organisaties, zoals bijv. het OEC, Geynwijs , Profi Pendi of BOCS. Tijdens teamvergaderingen wordt het plan van aanpak besproken en worden de andere leerkrachten betrokken bij dit proces.

- Indien de leerling, degene die grensoverschrijdend gedrag vertoont, hierna nog weigert zich te houden aan de gemaakte afspraken, dan zal de school in contact treden met het bevoegd gezag en zal het leerlingendossier worden besproken.
- Met instemming van het bevoegd gezag kan besloten worden tot schorsing van de leerling die ongewenst gedrag vertoont.
- Indien noodzakelijk kan het bevoegd gezag besluiten een verwijderingsprocedure (zie Schoolgids) te starten.
- Wanneer er meerdere kinderen betrokken zijn bij een incident, is de leerkracht altijd degene die met de ouders in gesprek gaat. Het is niet de bedoeling dat ouders elkaar aanspreken over incidenten die op school zijn gebeurd.
- Het kan voorkomen dat een leerling na moet blijven, omdat er iets moet worden besproken of dat werk afgemaakt moet worden. Als een leerling langer dan 5 minuten moet nablijven, worden ouders altijd van tevoren ingelicht.
- Als er een leerling van het schoolplein wegloopt, mag hij 3x niet mee naar buiten en moet de gemiste tijd na schooltijd ingehaald worden.

Onze school en het gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Ook ouders hebben dus de verantwoordelijkheid om een pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen: het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders andermans kind een lesje gaan leren, met het doel de problemen voor het eigen kind op te lossen. Bij problemen van pesten of agressie zullen de leerkrachten, directie en ouders hun verantwoordelijkheid nemen en overleg voeren met elkaar, met het doel een goede oplossing te vinden die ook in de toekomst houdbaar is.

Voorbeeldgedrag van leerkrachten en ouders is van groot belang. Er zal minder worden gepest als duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar (fatsoensnormen), waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met verbaal of fysiek geweld worden opgelost. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd. Alle betrokkenen nemen duidelijk stelling tegen dergelijke gedragingen.

4.2 Dossiervorming

De misvatting heerst dat schorsing mag plaatsvinden na ruime dossiervorming. Dit is niet het geval. Verwijdering zelf is het dossier. Anders gezegd: de aanleiding tot de eerste verwijdering is dossiervorming. Als een kind zich blijft misdragen en de ouders hebben er geen problemen mee dan volgt definitieve verwijdering. Het dossier is dan compleet. Argumenten in dossier:

1. School is een leerinstelling. De school beschermt het leerproces tegen kinderen en ouders die het leerproces ernstig belemmeren.
2. School beschermt de leerlingen en de leerkrachten tegen grensoverschrijdend gedrag van een enkele medeleerling en/of een enkele ouder.
3. Een leerkracht kan op deze manier weer gewoon lesgeven, en vervalt niet in de functie van

rechercheur (wie is dader en wie is het slachtoffer); aanklager (jij bent de dader); verdediger (van het slachtoffer); rechter en gevangenisbewaarder. Waarbij een enkele ouder in de hoogste boom klimt als in 'deze rechtsgang' iets mis gaat. De leerkracht en de school beperken zich tot onderstaande: Het gaat wel eens mis. Hoe lossen we dit op. Wil jij het niet oplossen en jouw ouders vinden dat prima? Dan hebben jij en je ouders een probleem. De school beschermt het leerproces en zorgt voor een veilige leeromgeving. Dat kan betekenen dat je uit de groep of desnoods van school wordt verwijderd.

Bijlage 1: Protocol Sociale Veiligheid Kanjertaining

Doelen

- Leerlingen voelen zich veilig op school (sociaal, psychisch en fysiek)
- Leerlingen, leerkrachten, directie, kanjercoördinator en ouders weten wat ze kunnen doen ter preventie van onveilige situaties en hoe ze kunnen handelen als het toch onveilig wordt.

De uitgangspunten

School is bedoeld om te leren. Dit kan alleen als leerlingen zich veilig voelen op school.

De visie en levenshouding van de Kanjertraining vormen het uitgangspunt van ons veiligheidsbeleid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen graag samen met ouders en kinderen zorgen voor een veilige school.

1. We willen te vertrouwen zijn

De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent, zoals je bent is het goed. En daarmee ben je te vertrouwen.

2. Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen

We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, mededogen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. Daarom moeten wij, ouders en leerkrachten, duidelijke leiders zijn voor kinderen: wij vertegenwoordigen het gezag van het fatsoen. We laten ons daarbij niet bepalen door negatieve gevoelens zoals angst, onmacht en ergernis. We zorgen voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we samen met elkaar.

3. We geven het goede voorbeeld

De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:

- We gaan respectvol met elkaar om.
- We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media
- Indien zich een probleem voordoet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

Wat doen we preventief en hoe doen we dat? Inhoud Kanjertraining We bespreken en oefenen met gedrag door middel van de volgende materialen. Deze zijn van toepassing op de kinderen, maar net zo goed op ons als volwassenen. Omdat kinderen gedrag van ons nadoen, is het van belang dat wij (ouders en het team) het goede voorbeeld geven.

Wat doen we preventief en hoe doen we dat?

Inhoud Kanjertraining

We bespreken en oefenen met gedrag door middel van de volgende materialen. Deze zijn van toepassing op de kinderen, maar net zo goed op ons als volwassenen. Omdat kinderen gedrag van ons nadoen, is het van belang dat wij (ouders en het team) het goede voorbeeld geven.

De petten

Om in gesprek te gaan over gedrag maken we vanuit de Kanjertraining gebruik van petjes met vier verschillende kleuren. Wanneer zich een probleem of stressvolle situatie voordoet hebben we een keuze om verschillend te reageren. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander.

Wanneer je doet als een kanjer, of als de witte pet, dan doe je als jezelf, je bent te vertrouwen en durft ook anderen te vertrouwen. Je toont respect voor jezelf en de ander. Jezelf zijn betekent ook: vervul de rol die bij je past. Dus moeder: wees moeder. Leerkracht: wees leerkracht. Je bent geen vriendje van het kind. En laat het kind ook kind zijn.

Als we allemaal als onszelf doen, vanuit vertrouwen, kunnen we toch heel verschillend doen, ook in verschillende situaties.

De witte pet is de pet van vertrouwen en jezelf zijn. Samen met de gele, rode en zwarte pet zie je dan...

Je kunt jezelf zijn in combinatie met de blauwe pet. De blauwe pet staat voor kracht. Dan reageer je op een prettig stoere manier. Je durft ruimte in te nemen. Je vertoont leiderschapsgedrag. Je geeft je grenzen aan. Je maakt plannetjes, toont initiatief. Zolang naast 3 Stichting Kanjertraining Almere – info@kanjertraining.nl de blauwe pet ook de witte pet van het vertrouwen aanwezig is, is het gedrag prettig voor jezelf en de ander. Ouders en leerkrachten laten met de wit-blauwe pet positief leiderschap zien. Ze durven grenzen te stellen en duidelijk te zijn vanuit het vertrouwen dat de meeste mensen het goed bedoelen	Wit en zwart • vertrouwen • duidelijk • doorzetter • leiderschap
De rode pet in combinatie met de witte pet staat voor humor. Je maakt grapjes die leuk zijn voor iedereen. Je doet optimistisch, vrolijk, relativerend, luchtig, handelt met levensvreugd. Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat je humor gebruikt in je opvoeding en speels kunt zijn: je kunt spelen met kinderen en je kunt relativeren. Je toont optimisme en vrolijkheid	Wit en rood • vertrouwen • vrolijk • humor • positief denken
Handelen we met de wit-gele pet, dan geven we ruimte aan de ander. We luisteren, zorgen, tonen interesse, zijn rustig en vriendelijk, bescheiden. Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat we betrokkenheid tonen, luisteren naar kinderen en willen weten wat hun behoefte is. We tonen empathie.	Wit en geel • vertrouwen • vriendelijk • bescheiden • behulpzaam

Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt. Als we niet meer met vertrouwen naar elkaar of naar onszelf kijken, komen we terecht in wantrouwen. Bij de ene persoon of in de ene situatie uit dit zich in te krachtig gedrag (zwarte pet), bij een ander in te onderdanig angstig gedrag (gele pet) en bij een ander in clownesk meeloopgedrag (rode pet).

In klassen waar het vertrouwen wegvalt, ontstaat dit gedrag. De basis van vertrouwen moet dan weer worden teruggezet. Gelukkig blijken de meeste mensen dit graag te willen: we willen ons liever gedragen met witte pet dan zonder. We zijn ‘de weg even kwijtgeraakt’.

Het gaat mis als je niet doet als jezelf

Het gaat mis als we niet meer onszelf zijn, dan valt de witte pet weg.
Je doet dan zo:

Ik schop, sla, duw, pest.

*Ik maak vervelende grapjes, lach anderen uit
en doe mee met de zwarte pet.*

Ik doe zielig, zeg niks, kijk naar de grond.

In het aanspreken van kinderen gebruiken we pettentaal. Voorbeelden hiervan: “Welke pet heb je nu op? Hoe kun je de witte pet erbij opzetten?” “Ik zie een heleboel witte petten!” “Wil je te vertrouwen zijn? Doe dan als de witte pet.” De pettentaal helpt ons om zonder oordeel het kind op zijn gedrag aan te spreken.

Let op: we koppelen nooit een pet aan een kind. De petten gaan over gedrag, en gedrag kun je veranderen. Een kind **doet** als een rode pet op een moment, en **is** de rode pet niet.

In rollenspelen gebruiken we de petten om te oefenen met gedrag.

Smileyposter

Leerlingen

Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden. Let dus een beetje op de gevoelens van de mensen om je heen. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

Leerkrachten, ouders en directie

De smileyposter is ook van toepassing op de volwassenen rondom de leerlingen.

Wat mogen wij (school en ouders) van elkaar verwachten?

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: We spreken met respect over en met elkaar.
- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het vervelend. We geven dan rustig onze grens, zodat de ander rekening met je kan houden.

Afsprakenposter

Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we de volgende vijf uitgangspunten van de Kanjertraining. Op school ziet u deze uitgangspunten op de kanjerafsprakenposters. De kleuren verwijzen naar de petten. Hieronder staan de posters zoals bedoeld voor de kleuters.

Motor en Benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit

Leerlingen

Met de Kanjertraining leren we dat alles wat aandacht (benzine) krijgt groeit. Vervelend gedrag (motor) blijft doorgaan en krijgt status als kinderen meelachen en erbij staan. We maken kinderen bewust van de benzine die ze (vaak onbedoeld) geven aan gedrag dat niet prettig of storend is. Zo leren kinderen sociale verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te kiezen om geen benzine te geven. In onveilige klassen bekrachtigen kinderen elkaar in negatief, te stoer gedrag. Pas wanneer kinderen leren om geen benzine meer te geven, als de norm verandert, dan valt er geen winst (status, populariteit) meer te behalen met negatief gedrag.

Leerkracht

De leerkracht probeert in de klas benzine (aandacht) te geven aan positief gedrag. De leerkracht spreekt benzinegevers aan: "Geef maar geen benzine". Hierdoor krijgt negatief gedrag minder aandacht (benzine) van de leerkracht.

Ouders

Wat kunnen ouders thuis doen? Bevraag uw kind eens of het benzine geeft in de klas. Soms klagen kinderen thuis over vervelend gedrag van een klasgenoot. Het komt geregeld voor dat kinderen onbedoeld zelf benzine blijken te geven aan dit gedrag. Dit kan door erom te lachen, door ernaar te kijken maar ook door te klagen ("oohhh, stil nou eens, nouou, hou nou op..."). Dit houdt onbedoeld

het gedrag in stand. Waar geeft u thuis benzine aan? Lacht u om storend gedrag van uw kind, dan zal uw kind hiermee doorgaan. Spreekt u alleen uw kind aan op negatief gedrag, dan zal uw kind daarmee aandacht vragen. Geef daarom veel complimenten en benoem dus gedrag wat u prettig vindt. Dan zal dat gedrag versterkt worden.

Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?

Gedoe hoort erbij en is leerzaam

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?

Fase 1: kind heeft last van een ander

Vuistregel van de Kanjertraining:

Jij zit in een klas met kinderen die te vertrouwen willen zijn. We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen.

Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en

vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, leerkracht, ouders). Klasgenoten, leerkrachten en ouders kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren ("mep maar terug"), té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind. Tips voor leerkrachten en ouders:

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: "Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?"
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.
- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.
- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde

Fase 2: het storende gedrag gaat door

Vuistregel van de Kanjertraining: een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt. Word dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen, en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, pleinwacht, ouders). Vaak blijft het bij een incident, en is er géén sprake van structureel pesten.

Tips voor leerkrachten en ouders:

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag, en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten. Voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat. Bespreek het verschil tussen klikken en om hulp vragen.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of zwarte pet.
- Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost. School betreft indien nodig de ouders daarbij.
- Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.

Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit machtspositie: pesten

Definitie pesten Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek. Bij plagen zijn

de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig.

Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we samen zorgen dat het snel stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van het vertrouwen. Omdat ieder pestgeval weer anders is, staan hieronder een aantal vuistregels die wij hanteren.

1. Denk aan alle rollen binnen het pesten.
 - a. Wij (het team en de ouders van het kind dat pest) keuren het pestgedrag af en er volgt een consequentie indien het doorgaat. Hierbij wordt pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de klas.
 - b. We leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. We leren buitenstaanders (klasgenoten) het pestgedrag niet te bekrachtigen. Kinderen leren een goede vriend te zijn van de pester: help je vriend door hem weg te halen uit het pesten en met hem iets anders te gaan doen (anti-pestposter 2, in het digibordmateriaal). Als omstanders / buitenstaanders niet ingrijpen, stemmen ze impliciet in met pesten.
 - c. Kinderen die gepest worden oefenen om duidelijk hun grens aan te geven, geen benzine te geven, erbij weg te gaan en naar een maatje te gaan. Werkt het niet, dan ga je naar het aanwezige gezag.
 - d. Klasgenoten hebben allemaal maatjes. We leren kinderen hoe je een goed maatje kan zijn voor iemand die last heeft van een ander. Wees zelf te vertrouwen, geef geen benzine aan pestgedrag en ga samen iets anders doen.
2. Betrek de context.
 - a. Het betrekken van ouders bij de normvorming en het groepsproces is van groot belang, dit versterkt het WIJ-gevoel. Kinderen luisteren in de eerste plaats naar hun ouders. Ouders helpen hun kind door met vertrouwen te spreken over klasgenoten, ouders en de school.
 - b. De groepsnorm is van grote invloed op pesten. De groepsnorm moet zijn dat we onze eigen status/populariteit niet versterken op een manier die ten koste gaat van een ander. Deze groepsnorm wordt versterkt door te werken aan het onderling vertrouwen in de groep, zoals beschreven onder Wat doen we preventief en hoe doen we dat? We leggen de focus daarbij op:

Wat gaat er goed in de klas?

 - Wat willen we verbeteren in de klas?
 - Welke kwaliteiten waarderen we bij elkaar?
 - Wat wordt ons plan?
 - Hoe kunnen we elkaar helpen?
 - c. Indien nodig, betrekken wij de wijkagent
3. We (team en ouders) letten op de manier waarop we dit doen. Onze leidraad:
 - a. Wij willen dat iedereen zich veilig voelt op school. Er is daarom geen excuus voor wangedrag.
 - b. We delen kinderen niet in in daders en slachtoffers. Pesten is een complex probleem waarbij daders en slachtoffer niet altijd te scheiden zijn en soms een en dezelfde persoon is. Kinderen worden niet in hun kracht gezet door ze te labelen als dader of slachtoffer. De 'dader' wordt dan negatief bekeken (met wantrouwen) en doet dan al snel iets fout in de ogen van anderen. Het 'slachtoffer' wordt dan als zwak bestempeld, en wordt niet aangesproken op zijn of haar (veer)kracht. Hoe dan wel:

- c. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- d. We blijven met respect spreken over en met elkaar.
- e. Wij (ouders en team) geven hierin het goede voorbeeld.

Wij kunnen ook de handvatten en tips gebruiken van Fase 1 en 2, zoals hierboven omschreven.

De rol van leerkrachten, ouders en directie bij grensoverschrijdend gedrag

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf, en is situationeel/ contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren.

Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Fysieke veiligheid in gevaar?

Als een kind of ouder grensoverschrijdend gedrag vertoont, is het eerste wat van belang is: Is de fysieke veiligheid in het geding van de leerkracht, het kind of de omstanders?

Voorbeelden zijn: schaar gooien door de klas, met een mes dreigen, agressie, dreigen met een waakhond loslaten etc.

In dat geval gaan we niet eerst begrijpen en rustig in gesprek, het is dan een kwestie van handelen en grenzen stellen. Veiligheid staat voorop. Een optie zou dan kunnen zijn dat de leerkracht met de hele klas de ruimte verlaat. De leerkracht stuurt een andere volwassene naar het kind toe om het kind tegen zichzelf te beschermen.

Het heeft altijd de voorkeur om van kinderen af te blijven als leerkracht. Indien er echter geen alternatief is, is het ook de plicht om in te grijpen om gevaar te voorkomen. Dus vechtende kinderen uit elkaar halen nadat je duidelijk hebt gezegd: Uit elkaar nu!

Denk bij schade ook aan *herstelrecht*:

Voorbeelden:

- Fysiek iets aangedaan: knuffel geven
- Iets stuk gemaakt: koop een nieuwe
- Uitgescholden: excuusbrief schrijven
- Weglopen: tijd inhalen
- Racisme: werkstuk maken over Tweede Wereldoorlog

Bij fysieke onveiligheid is er altijd een nagesprek met de ouders van de leerling. Daarbij gaan we op zoek naar is hier sprake van onwil of onmacht? In beide gevallen verwachten we echter dat ouders het gedrag ondubbelzinnig afkeuren. Doen ouders dit niet, dan gaat deze leerling naar een andere klas tot de rust, veiligheid en het vertrouwen binnen de klas voldoende is hersteld. Zijn er aanwijzingen dat de leerling het gedrag in die klas ook zal laten zien, dan komen we in een situatie van schorsen c.q. verwijderen binnen de grenzen van de leerplichtwet. Hieronder wordt dit stap voor stap uitgelegd.

Onmacht versus Onwil

De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen, maar het gaat wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. In de bijlage Handvatten Grensoverschrijdend gedrag is stapsgewijs weergegeven hoe te reageren in beide gevallen. Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht/onvermogen/beperking of onwil. De Kanjertraining is van mening dat hier een 'streng' onderscheid in moet worden gemaakt. Dit onderscheid zit door de hele Kanjertraining heen.

Onmacht

Kinderen die zich misdragen, maar dat niet willen, worden ondersteund en geleerd hoe zij zichzelf kunnen beheersen. Dat vindt plaats in samenwerking met de ouder(s) van deze leerling. Het kan zijn dat een kind het moeilijk heeft met zichzelf of met de omstandigheden waarin het verkeert. Maar desondanks probeert het kind er iets van te maken. Zo zijn er kinderen met onvermogen zoals autisme, ADHD, moeilijke (gezins)omstandigheden of andersoortige beperkingen die ondanks hun onvermogen er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Dat het misgaat is niet erg. Het zijn leermomenten.

Wat helpt is:

- Met ouders en kinderen moet worden besproken dat onvermogen, beperkingen en omstandigheden geen vrijbrief zijn voor wangedrag. Ook dit kind moet leren zich fatsoenlijk te gedragen zodat klasgenoten zich veilig voelen. Wanneer ouders tegen hun kind blijven zeggen dat hij/zij er niks aan kan doen, dan krijgt het kind een vrijbrief om zich te misdragen. De inzet, de motivatie, de urgentie is nodig om het kind ander gedrag te leren.
- Een groot deel van kinderen met gedragsproblemen (75%) heeft moeite met het begrijpen van taal. Dit wordt vaak over het hoofd gezien. Pas je taalgebruik dus aan.
- Ouders en leerkrachten geven (op een rustig moment) inzicht in de gevolgen van het gedrag van het kind: "Als je zo doet, gebeurt er dit (kinderen willen niet meer met je omgaan/

kinderen worden bang van jou/we kunnen niet werken in de klas, dus je moet uit de klas". Hierdoor raken kinderen gemotiveerd om anders te reageren. Het reguleren van emoties begint bij de motivatie.

- Ouders en leerkrachten stellen helpende vragen: "Wil jij je zo gedragen? Wil jij dat ik/wij jou zien als...? Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?"
- We geven duidelijke instructie welk gedrag we wel van het kind willen zien. Dus niet wat niet, maar vooral wat wel.
- Kind uit omgeving halen, soms juist bij leerkracht houden.
- Omstanders wegsturen.
- Kind blijft bij de leerkracht, 1 tot 6 weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS
- Kind voorbereiden op nieuwe situaties voordat de hele klas instructie krijgt.
- Coachingsgerichte benadering: voordoen is nadoen, "je bent de moeite waard maar dit gedrag kan niet", op zoek gaan naar de oorzaken/triggers, alternatieven bedenken en oefenen hoe je anders zou kunnen reageren
- Leerkracht en ouders vullen de vragenlijst in het Kanjer Volg- en adviessysteem (KanVAS) in. Samen met ouders kunnen we adviezen selecteren die uit het KanVAS komen en een plan van aanpak maken.
- Individuele kinderen die sociaal vastlopen kunnen met hun ouders een ouder-kind training volgen. Ouders kunnen hiervoor kijken op www.kanjertraining.nl. Of ze kunnen worden doorverwezen naar specialistische hulp indien nodig.

Onwil

Heeft een kind de opvatting dat het zich niet fatsoenlijk wil gedragen en met niemand rekening wil houden, dan reageert de school grensstellend. Ouders worden betrokken bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te willen misdragen. De mentaliteit van een kind is immers de verantwoordelijkheid van de ouders. Het is cruciaal nu in het gesprek met de ouders expliciet te vragen:

- *Keurt u als ouder dit gedrag goed? Wilt u dat uw kind morgen weer zo reageert?*

Als ouders reageren vanuit "nee, maar...", waarin er een opsomming van redenen voor het gedrag komt, zal verwezen worden naar de smileyposter, met de vraag of het de bedoeling is dat hun kind andere kinderen lastig valt. De meeste ouders willen dit niet.

De neiging ontstaat soms om alle omstandigheden rondom het kind te gaan aanpassen (beter toezicht, andere kinderen en de leerkracht moeten anders doen). Wanneer het echter om onwil gaat, kan de omgeving helemaal worden aangepast, maar wil het kind zich nog steeds niet fatsoenlijk gedragen. Vandaar deze bovenstaande vraag aan de ouders: Keurt u dit gedrag goed?

Als ouders daarop aangeven dat ze het gedrag afkeuren, dan moeten ouders dat duidelijk tegen hun kind zeggen.

School heeft de steun van ouders nodig om hun kind bij te sturen. In de praktijk blijkt:

- Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.

- Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden.

“Mijn kind mag slaan”

Wat als ouders een andere opvatting hebben over gedrag dan de school? Ouders vinden dat hun kind het recht heeft om agressief voor zichzelf op te komen. Het kind mag zich onfatsoenlijk gedragen ten koste van andere kinderen, leerkrachten, ouders of de school. Kortom, de rode kant van de smileyposter wordt goedgekeurd door de ouders.

De ouder wordt nu doorverwezen naar de directie. Deze maakt duidelijk:

- We hebben alle respect voor de regels die u thuis hanteert, daar bent u immers de baas
- Op school hebben wij aanvullende regels, deze bepalen wij.
- Indien u kiest voor onze school, moet u tegen uw kind zeggen dat hij zich op school aan de schoolregels moet houden.
- Wilt u ons helpen? Als alle kinderen voor zichzelf opkomen op de manier die u wenst, dan kan ik de veiligheid niet garanderen op school. Dat is mijn taak als directie.
- Als u niet wilt dat uw kind zich aan de schoolregels houdt, is er geen plek meer op deze school en moet u zoeken naar een school die beter aansluit bij uw wensen.

Tot die tijd wordt er een passende oplossing gezocht die recht doet aan de situatie. Het bestuur moet hierover geïnformeerd worden, zodat school rugdekking heeft.

Bijvoorbeeld:

- Contract opstellen met duidelijke afspraken
- Het kind wordt een of twee klassen hoger of lager geplaatst, in een “oefenklas”
- Het kind is slechts een beperkt aantal uren op school
- Feedbackoefeningen doen
- Consequenties bedenken wanneer leerling het leren belemmert. Bijv. kind wordt opgehaald door ouders als het zich misdraagt. School is immers een leerinstelling en geen opvang.
- Kind blijft bij de leerkracht, 1 tot 6 weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS
- Schorsing binnen de grenzen van de leerplichtwet
- Plaatsing op een andere school

Bijlage 2: KanVAS

1. KanVAS

Het Kanjer Volg- en Adviesstelsel bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Leerlingvragenlijst voor groep 5 t/m 8 en Voortgezet Onderwijs
2. Docentvragenlijst en adviesstelsel voor groep 1 t/m 8 en Voortgezet Onderwijs
3. Oudervragenlijst voor groep 1 t/m 8 en Voortgezet Onderwijs
4. Sociogram op basis van cijfers voor groep 5 t/m 8 en Voortgezet Onderwijs
5. Sociogram op basis van smileys voor groep 3 t/m 8 en Voortgezet Onderwijs
6. Sociale Veiligheidslijst voor groep 5 t/m 8

Deze onderdelen hebben als doel in kaart te brengen wat er aan de hand zou kunnen zijn met een leerling: Hoe kijkt de leerling naar zichzelf? Hoe ervaart de leerkracht het gedrag van de leerling? Is de leerling sociaal aanvaard door de klasgenoten? Vervolgens biedt het Kanjer Volg- en Adviesstelsel de mogelijkheid om een gezamenlijke aanpak te bespreken en samen te stellen. Ouders en leerkrachten werken hierin samen.

1.1 Leerlingvragenlijst

Doel

De Leerlingvragenlijst meet hoe leerlingen hun eigen sociaal functioneren in de klas ervaren. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in externaliserend gedrag, pro sociaal gedrag, internaliserende (depressieve) gevoelens en de intentie om negatief gedrag te laten zien. De Leerlingvragenlijst heeft nadrukkelijk niet tot doel voorspellingen te doen over de ontwikkeling van stoornissen of uitspraken te doen over toekomstig sociaal functioneren van een leerling. De Leerlingvragenlijst heeft dus niet als doel een diagnose te stellen. Daartoe is de vragenlijst niet ontwikkeld en niet geschikt. De vragenlijst geeft wel een heldere vingervijzing in welke richting het gedrag en de beleving van een leerling zich lijkt te ontwikkelen. De vragenlijst is daarmee een hulpmiddel voor de leerkracht om een scherpere kijk te krijgen op het gedrag, de gevoelens en intenties van leerlingen. De vragenlijst kan als leerlingvolgsysteem worden gebruikt waardoor de verandering in gedrag en gevoelens van leerlingen te meten is. Tevens kan de lijst dienen als instrument om de effecten van bijvoorbeeld de Kanjertraining te meten.

Doelgroep

De Leerlingvragenlijst kan in het reguliere basisonderwijs worden ingevuld door leerlingen vanaf groep 5, mits de leerlingen voldoende leesvaardigheden hebben. Een leesniveau van DLE 20 (of een vaardigheid score van minimaal 60 op de Cito-toets technisch lezen) is voldoende om de vragenlijst te kunnen invullen. Voor leerlingen die moeite hebben met technisch lezen, worden de vragen automatisch voorgelezen. Indien een leerling moeite heeft met het leesbegrip wordt geadviseerd onduidelijke woorden toe te lichten. In het speciaal basisonderwijs is de vragenlijst eveneens te gebruiken op voorwaarde dat ook hier de leerling een leesniveau heeft van DLE 20. De uitslag van de vragenlijst wordt vergeleken met normgroepen uit het reguliere basisonderwijs. De

Leerlingvragenlijst kan ook in het eerste jaar van het V.O. worden gebruikt. Zo sluit het V.O. goed aan op het basisonderwijs.

De Leerlingvragenlijst binnen het KanVAS is beoordeeld door de COTAN als voldoende en geaccepteerd door de Onderwijsinspectie.

1.2 Docentvragenlijst

Doel

Het Docent adviessysteem geeft - als de docent een 12-tal vragen heeft beantwoord -, een overzicht van gedragingen van leerlingen zoals de leerkracht die ervaart. Het systeem geeft bovendien aan wat mogelijke oorzaken zijn van het gedrag van de leerling; wat de symptomen zijn van het gedrag en wat raadzaam is te doen. Wat dit laatste betreft wordt een reeks van adviezen voorgesteld waaruit de leerkracht in samenspraak met de ouders van de leerling een plan van aanpak kan samenstellen.

De Docentvragenlijst is een zeer grove maat die uitsluitend als signalering dient. Met deze vragenlijst wordt snel in kaart gebracht welke leerlingen opvallend gedrag vertonen. Meerdere leerkrachten kunnen een oordeel geven over een klas of over een specifieke leerling. Die worden in een overzicht toegevoegd aan het oordeel van de mentor/mentrix of duo-partner.

Desgewenst kunnen de ouders van een betreffende leerling eveneens aangeven in de Ouder/Voogd vragenlijst hoe zij hun kind ervaren. De inschattingen die de ouders maken, worden toegevoegd aan die van de leerkrachten. Zo kan op eenvoudige wijze inzicht worden verkregen hoe de verschillende leerkrachten op school naar een leerling kijken, en hoe de ouders het gedrag ervaren. Door ouders op deze manier te betrekken wordt voorkomen dat er langs elkaar heen wordt gesproken. Als blijkt dat ouders en leerkrachten verschillend kijken naar een leerling, wordt gezocht naar de overeenkomsten. Specifieker gesteld: wat wordt door zowel ouders als leerkrachten gezien als opvallend gedrag? Daar wordt het plan van aanpak op afgestemd.

Iedere leerkracht dient de Docentvragenlijst individueel in te vullen. Elke ingevulde Docentvragenlijst wordt opgeslagen in het dossier van de leerling.

Doelgroep

De Docentvragenlijst wordt ingevuld voor leerlingen uit groep 1 t/m 8 door de leerkracht uit het reguliere en speciaal basisonderwijs, en wordt ingevuld voor de leerlingen uit de brugklas door verschillende docenten uit het V.O.

1.3 Sociogram

Doel

Voor het Sociogram kan binnen KanVAS gekozen worden uit twee versies. Eén gebaseerd op Cijfers en één gebaseerd op Smileys. Het Cijfersociogram betreft een oudere versie van het sociogram, die beschikbaar blijft voor gebruik. Het Smileysociogram is de vernieuwde versie van het sociogram, op basis van de nieuwste inzichten. Voor het sociogram is het van belang, vooral bij de jongere groepen, dat de foto's van de leerlingen zijn ingelezen in het KanVAS.

Het Sociogram heeft als doel om inzicht te krijgen in de onderlinge relaties van de leerlingen. Gaan ze graag met elkaar om? Zijn vriendschappen wederzijds? Met behulp van het Sociogram kunt u zien hoe leerlingen ervaren worden binnen de groep, en hoe zij klasgenoten ervaren. U kunt inzien welke leerlingen positieve, neutrale en negatieve relaties met elkaar hebben. Ook kunt u zien welke

leerlingen niet geliefd zijn in de groep en bij wie de relaties onderling anders worden ervaren (conflict).

Sociogram op basis van Cijfers (oudere versie) De leerling wordt gevraagd de klasgenoten een cijfer (1 t/m 10) te geven voor de mate van vriendschap en de mate van samenwerken. De vragen die worden gesteld zijn:

- Voor vriendschap geef ik een <naam cijfer>
- Voor samenwerken geef ik een <naam cijfer>

Sociogram op basis van Smileys De leerling wordt gevraagd de klasgenoten een smiley toe te kennen op het gebied van vriendschap. De vraag die wordt gesteld in de Onderbouw/Middenbouw is:

- Hoe graag speel jij met dit kind?

De vragen die worden gesteld in de Middenbouw/Bovenbouw zijn:

- Hoe graag ga jij om met deze klasgenoot?
- Welke smiley kiest deze klasgenoot voor jou denk je?

Voor de bovenbouw kan met deze aanvullende vraag in beeld worden gebracht hoe leerlingen hun eigen status in de klas inschatten. Leerlingen die hun eigen status overschatten of onderschatten lopen het risico sociaal minder goed te functioneren. Leerlingen hebben dus baat bij een realistisch zelfbeeld (de leerling schat goed in hoe graag de klasgenoten met hem of haar omgaan).

Doelgroep

Het Sociogram op basis van cijfers is te gebruiken van groep 5 t/m 8 en het Voortgezet Onderwijs. Het Sociogram op basis van Smileys is te gebruiken van groep 3 t/m 8 en het Voortgezet Onderwijs.

1.4 Sociale Veiligheidslijst

Doel Stichting Kanjertraining heeft in overleg met de inspectie de “Vragenlijst Sociale Veiligheid van Stichting Kanjertraining (SVSK)” ontwikkeld voor het primair onderwijs. Met deze lijst kan een school voldoen aan de Wet Sociale Veiligheid. In deze wet staat dat scholen in het Primair en Voortgezet Onderwijs een inspanningsverplichting hebben om een actief veiligheidsbeleid te voeren. Ze moeten tevens monitoren wat hiervan het effect is, om zo het beleid te verbeteren. Voor het monitoren is een meetinstrument nodig dat een actueel en representatief beeld geeft van de veiligheidsbeleving van de leerlingen. Voor de Sociale Veiligheidslijst van Stichting Kanjertraining is uit onderzoek gebleken dat deze betrouwbaar en valide is. De school kan de lijst in laten vullen door (alle) leerlingen uit groep 5 t/m 8. De volgende aspecten worden gemeten in deze lijst:

- Het vóórkomen van incidenten op school. Dit is de aantasting van sociale veiligheid (pesten etc.), psychische veiligheid (bedreigen etc.) en fysieke veiligheid (schoppen etc.).
- Veiligheidsbeleving van leerlingen (Ik voel me veilig op school/op het plein etc.)
- Welbevinden van leerlingen (Hoe prettig voel je je tussen je klasgenoten?)
- Leerkracht treedt op (Vinden leerlingen dat de leerkracht goed optreedt?)
- Angst voor incidenten

De onderste twee onderdelen zijn niet door de Wet Sociale Veiligheid ingegeven, maar heeft Stichting Kanjertraining zelf toegevoegd. Een school signaleert hiermee in hoeverre leerlingen vinden dat de leerkracht adequaat optreedt tegen incidenten en in hoeverre angst een rol speelt. In onveilige klassen kan angst soms bepalender zijn voor de veiligheidsbeleving dan de daadwerkelijke incidenten.

De school kan deze informatie gebruiken als aanknopingspunten voor de verbetering van het veiligheidsbeleid.

Om de Sociale Veiligheidslijst van de Kanjertraining te gebruiken voor de wet Sociale Veiligheid, dient er een machtiging ingevuld te worden. Indien er geen machtiging is ingevuld kan de lijst wel worden afgenomen, maar kan deze niet gebruikt worden voor de wet van Sociale Veiligheid.

De inspectie kijkt naar de uitslagen op schoolniveau. Deze uitslagen kunnen zij bij Stichting Kanjertraining opvragen. Klassen en leerlingen blijven anoniem. Het gaat erom dat de school naar aanleiding van de uitslag het veiligheidsbeleid aanpast; tot actie overgaat. De inspectie beoordeelt dus niet alleen de mate van veiligheid, maar vooral ook de inspanning van de school om de school veiliger te maken.

Aan de uitslagen van Sociale Veiligheid zijn adviezen gekoppeld. Deze worden weergegeven op het niveau van de school (beleid, ouders aanspreken, welk voorbeeld geeft het team?), op het niveau van de klas (groepsoefeningen ter bevordering van de veiligheid) en op het niveau van de leerlingen individueel.

De Kanjertraining gaat uit van een contextuele benadering. Dat wil zeggen: in sociaal onveilige klassen blijken kinderen elkaar minder te vertrouwen. De basis van vertrouwen moet weer worden teruggezet. Omdat kinderen elkaar kunnen voeden in elkaars gedrag (bijvoorbeeld meelachen, zielig doen, erbij staan), zijn de kinderen gezamenlijk verantwoordelijk om een veiligere sfeer te creëren. Alleen een pester of een gepest kind zien als het probleem, leidt niet tot een structurele oplossing. Vandaar dat groepsoefeningen en het betrekken van ouders worden geadviseerd en oplossingen op beleidsniveau.

Doelgroep

De Sociale Veiligheidslijst is te gebruiken van groep 5 t/m 8,

Bijlage 3: Overdracht en schoolregels invallers

Schoolbrede afspraken betreft gedrag:

Mocht er een leerling zijn die zich niet aan de afspraken in de klas houdt, dan hanteren wij het volgende stappenplan voor onze school:

Stap 1: De leerling krijgt een waarschuwing. Er wordt verteld wat de leerkracht van de leerling verwacht. Bij de tweede waarschuwing wordt verteld dat dit de laatste waarschuwing is en dat de volgende stap de time-out plek is.

Stap 2: Wanneer het gedrag doorgaat of nogmaals plaatsvindt dan gaat de leerling werken op een time-out-plek in de groep. Dit is een aparte tafel in de klas. Na een tijdje wordt gevraagd of het zijn of haar bedoeling is om... (gevolg van het gedrag). Als het antwoord 'nee' is, dan mag de leerling terug naar zijn/ haar plek. Als het antwoord 'ja' is, moet de leerling langer op de time-outplek zitten en wordt het later nogmaals gevraagd. Als het antwoord weer 'ja' is, volgt direct stap 3.

Stap 3: Heeft dit niet het gewenste effect gaat de leerling naar een opvanggroep. Dit is waar mogelijk 2 groepen hoger/lager. In eerste instantie is dat voor kortere tijd. Hoe lang zal per leerling/ geval bekeken moeten worden. Een leerling kan weer terug naar de klas wanneer de "smiley-poster" is besproken en de leerling kan aangeven dat hij zijn gedrag wil en gaat verbeteren.

Stap 4: Mocht deze leerling hierna weer negatief gedrag laten zien dan herhaalt het stappenplan van hierboven zich. Mocht deze leerling weer naar de opvanggroep geplaatst moeten worden, dan blijft hij hier de rest van de dag.

Stap 5: De leerkracht van de opvangklas is degene die na schooltijd contact opneemt met ouders. Noteer dan ook in de overdracht wat er met welke leerlingen is gebeurd.

STAP 0: Een speciale afspraak voor leerling die een leerkracht uitscheldt: De leerling is dan sowieso niet meer welkom in de groep en gaat meteen naar de opvanggroep.

Hoe is de dag verlopen?

Bijlage 4: Datum vaststelling protocol

Team:

MR:

Evaluatie en evt. bijstelling: schooljaar 2022-2023

Herziening protocol: schooljaar: 2023-2024